

Congres over spirituele crisis

– Hans Gerding

Op 15 en 16 september j.l. was er een internationaal congres over spirituele crisis. De eerste congresdag was aan de Universiteit Leiden en de tweede op het Internationaal Theosofisch Centrum (ITC) in Naarden.

De organisatie was in handen van een samenwerkingsverband tussen het ITC, de Proklos-leerstoel aan de Universiteit Leiden en het Parapsychologisch Instituut te Utrecht. Deze organisaties komen samen in prof. dr. Hans Gerding die de initiatiefnemer was van dit congres en van het oprichten van een website over spirituele crises die tijdens het congres werd opengesteld.

Hoewel een spirituele crisis (nog?) geen officiële diagnose is, is spiritualiteit tegenwoordig wel een categorie in de definitie van gezondheid die de WHO (World Health Organisation) hanteert. De WHO ziet gezondheid als de dynamiek van fysiek, mentaal, sociaal en spiritueel welbevinden. Dit houdt in, kan men denken, dat ontregelde gezondheid het gevolg kan zijn van crisiservaringen die verband houden met spiritualiteit.

Die ervaringen hebben in de geschiedenis van de mensheid altijd een belangrijke rol gespeeld in de wijsheidstradities, en in creatieve processen in wetenschap, filosofie en kunst. Ervaringen van spirituele crisis zijn enerzijds fascinerend, maar anderzijds gevaarlijk. Bovendien zijn het niet alleen spirituele leiders, wetenschappers en kunstenaars die ermee te maken krijgen. Miljoenen mensen die

in onze cultuur niet op de voorgrond treden, gaan en gingen ook door het proces van een spirituele crisis heen. Deze mensen krijgen nogal eens een psychiatrisch etiket opgeplakt.

Het congres was bedoeld om aandacht te vragen voor spirituele crisis als thema. Dat is belangrijk omdat spiritualiteit steeds meer een rol speelt in het denken over en onderzoek naar ziekte en gezondheid. Bovendien was het congres een mooie gelegenheid om de nieuwgebouwde website voor spirituele crisis te lanceren: www.SENNederland.nl. De naam SEN (Spiritual Emergence Network) is gekozen omdat er in meerdere landen SEN-websites bestaan die dezelfde doelstellingen hanteren: mensen in een spirituele crisis informatie en hulp bieden, het begrip ervan onder hulpverleners te verbreden en te verdiepen, het onderzoek ernaar te bevorderen, en de bekendheid ervan in de samenleving te vergroten. In de naamgeving van de website wordt tevens een link gelegd met Rumold Mol die in Nederland en Europa, samen met onder meer de psycholoog Ank van Gulik en de arts Eef Pop jaren lang pionierswerk heeft verricht op het gebied van spirituele crises, en hiervoor een netwerk heeft opgezet. De nieuwe website bouwt voort op hun werk.

Het congres was met zo'n 170 deelnemers goed bezocht. Onder de bezoekers waren veel psychologen, psychiaters, onderzoekers en studenten: een mooi teken dat het onderwerp leeft. Het onderstaande verslag is een korte weergave van twee interessante en inspirerende congresdagen.

Een van de gastsprekers was prof. dr. David Lukoff. Hij is degene die destijds voor DSM-IV (*Diagnostic and*

Prof. dr. David Lukoff

Statistical Manual of Mental Disorders, deel IV) het handboek dat over de hele wereld gebruikt wordt door psychiaters, een aanvullende paragraaf schreef over religieuze en spirituele problemen en die paragraaf geplaatst kreeg. Lukoff sprak ook over DSM-V, de nieuwe editie van het honderden pagina's tellende handboek die nu al, vóór het verschijnen, een dubieuze bijsmaak heeft gekregen omdat bekend is geworden dat de meerderheid van de psychiaters en onderzoekers die eraan meewerkten, nauwe banden heeft met de farmaceutische industrie. Ook ging Lukoff in op zijn eigen spirituele crisis, waardoor hij de deelnemers een inkijkje gaf in zijn eigen proces en motivatie om als onderzoeker en therapeut in dit werkveld actief te zijn.

In zijn tweede presentatie de volgende dag, behandelde Lukoff verschillende opvattingen over spirituele crisis-ervaringen zoals die naar voren komen in het werk van regulier denkende onderzoekers en in het werk van transpersoonlijk denkende onderzoek-

kers. Bijzonder interessant was zijn vergelijking tussen kunstuitingen die in onze cultuur hoog worden aangeslagen en de creatieve uitingen van 'patiënten'. Hij besloot met een korte film waarin Sean Blackwell dit duidelijk illustreerde (zie Sean Blackwell en bipolar op YouTube).

Een van de buitenlandse gastsprekers was dr. Liane Hofmann van het Institute for Frontier Areas of Psychology and Mental Health, uit Freiburg. Zij rapporteerde over haar onderzoek onder 895 Duitse psychotherapeuten. Ze vond in haar data dat 75% van deze groep zichzelf ziet als spiritueel of religieus. Binnen deze groep bleek dat men de inschatting maakte dat 22% van de cliënten in het kader van hun therapie onderwerpen ter sprake brengen die te maken hebben met spiritualiteit of religie. En tweederde van de ondervraagde psychotherapeuten was van mening dat deze onderwerpen aan bod dienen te komen in de opleiding of in postacademisch onderwijs. Haar conclusie luidde dan ook dat spiritualiteit en religiositeit belangrijke onderwerpen zijn in de training van psychotherapeuten.

In haar tweede presentatie ging Hofmann in op kundalini. Dit is het loskomen van energie in de psychofysieke eenheid die de mens is, en die aanleiding is tot ervaringen die worden beleefd als het betreden van een transcendente werkelijkheid. Ook hier werd enerzijds gewezen op de enorme impact die deze ervaringen kunnen hebben, en anderzijds op de onbekendheid met deze thematiek in de reguliere gezondheidszorg.

Een andere gastspreker was dr. Pim van Lommel, cardioloog en auteur van

het boek *Eindeloos bewustzijn* dat in Nederland vele drukken beleefde en inmiddels in het Engels vertaald is. Hij besprak de vraag of een bijnadoodervaring gezien kan worden als een spirituele crisis. Beargumenteerd bracht hij naar voren dat deze ervaring een onvergetelijke authentieke ervaring is die men niet reductionistisch kan afdoen als verbeelding of angst voor de dood. De bijnadoodervaring is dikwijls een levensveranderende ervaring. Dat betekent echter niet dat men de ogen moet sluiten voor de traumatische kanten die er ook aan vast zitten. Van Lommel wees op het belang van integratie van deze ervaring en op het belang van begrip, bij de partner, familieleden, vrienden en collega's voor de problemen waar ervarers voor komen te staan. Behalve op deze praktische aspecten van de bijnadoodervaring ging Van Lommel in op de betekenis ervan voor ons denken over het bewustzijn. Ons bewustzijn kan zich uitstrekken tot buiten de grenzen van ruimte en tijd. Hoewel het begrip BDE inmiddels redelijk is ingeburgerd, spreken sommigen liever over een nabij-de-dood ervaring.

Op de eerste congresdag waren er na de lunch drie parallelsessies waarin verschillende thema's rond spirituele crises aan de orde kwamen. In 'Consciousness and Soul' belichtten drie filosofen (dr. Gerard Visser, dr. Rico Sneller en dr. Hein van Dongen) de wijsgerige perspectieven op het zielsbegrip, met speciale aandacht voor ervaringen van mentale uitzonderingstoestanden.

In 'Exploring Spiritual Crisis' kwamen drie therapeut/onderzoekers aan het woord (Catherine G. Lucas, drs. Pieter Loomans, en drs. Rogier

Hoenders) die in het dagelijks leven te maken hebben met mensen die een spirituele crisis doormaken. Zij stelden behandelingsstrategieën aan de orde, onder meer aan de hand van casussen. Ook gingen zij in op hun eigen ervaringen op dit gebied.

In 'Expanding Psychology' bespraken dr. Hein van Dongen, prof. dr. André van der Braak en prof. dr. Anna Bosman onder meer de beperkingen en veranderingen van opvattingen in de psychologie. Deze kunnen belemmerend werken bij het inschatten van problematiek die te maken heeft met de ervaringswereld waar mensen mee te maken krijgen als bij hen latente vermogens en talenten zich op een extreme wijze manifesteren, met inbegrip van de spirituele dimensie. Deze presentaties waren een interessante mix van perspectieven op psychopathologie en aanzetten tot nieuwe theorievorming op dit gebied.

Weer plenair bijeen op de tweede dag, ging Catherine Lucas in haar tweede presentatie in op haar eigen crisiservaring en verschillende casussen, en verbond deze met vragen die in dialoog met de zaal werden besproken. Pieter Loomans besprak in zijn tweede presentatie ondermeer lichaamsgerichte therapie en het verband met buitengewone ervaringen.

Een aparte plaats nam Iebele Abel (PhD-onderzoeker aan de Universiteit Leiden) in met zijn auditieve kunstwerken. Deze kunstwerken zijn muziekstukken die ontstaan door gebruik te maken van een zogeheten Random Number Generator. Deze RNG is een apparaat dat per seconde een reeks van honderdduizenden nullen en enen maakt die in een lukrake volgorde (randomness) staan. Nu zijn er in parapsychologisch onderzoek aanwijzingen gevonden dat die volgorde niet meer

Catherine G. Lucas

Iebele Abel

'Iukraak' is als er menselijke intenties mee verbonden worden. Iebele Abel heeft nu een techniek ontwikkeld waarbij er muziek klinkt die wordt 'gestuurd' door de output van de RNG. Aangezien die output als gevoelig voor menselijke intenties kan worden gezien, kan men de muziek die men hoort opvatten als mede-gecreëerd door het luisterende publiek. Dus, door te luisteren zit de zaal als het ware de muziek waarnaar men luistert, te componeren in het NU waarin men luistert.

Het congres werd afgerond met een lezing van prof. dr. Hans Gerding, die filosofische counseling besprak als een van de mogelijkheden waar mensen in een spirituele crisis gebruik van kunnen maken om hun ervaringen te duiden. Daarin besprak hij een interessante casus van een cliënt die aan angst voor slangen leed en beweerde dat hij veel slangen daadwerkelijk ontmoette. Toen tijdens een therapeutische sessie er ineens werkelijk een slang tevoorschijn kwam, ontstond er een wonderlijk probleem dat de therapeut in kwestie voorlegde aan een filosofisch counselor. Verschillende interpretaties van deze casus werden tegen het licht gehouden.

Tijdens dit congres werd tevens de nieuwgemaakte website SENNederland.nl officieel opengesteld. Op deze website is informatie te vinden over spirituele crisis en is een begin gemaakt met het aanleggen van een lijst van therapeuten die open staan voor het fenomeen spirituele crisis. Het is de bedoeling deze internetomgeving in de komende jaren uit te bouwen tot een netwerk waarin cliënten, therapeuten en onderzoekers elkaar gemakkelijk kunnen vinden.

De beide congresdagen, de eerste aan de Universiteit van Leiden en de tweede op het Internationaal Theosofisch Centrum in Naarden, zijn met heerlijk eten en drinken en een zeer goede organisatie heel plezierig verlopen. Dat was allemaal niet mogelijk geweest zonder het vele werk achter de schermen dat verzet is door de mensen van het Parapsychologisch Instituut te Utrecht en de mensen van het ITC.

(Dit verslag is geschreven voor het *Tijdschrift voor Parapsychologie en Bewustzijnsonderzoek*, en voor het blad *Theosofia*)

Fotografie Igor Corbeau.